

УДК 821.161.2(477.82)'06-1/9.09

DOI <https://doi.org/10.31652/3041-1084-2024-4-07>

Особливості психологізму художньо-документальної малої прози Івана Корсака

Peculiarities of Psychologism in Ivan Korsak's Fiction and Documentary Short Prose

Яручик Віктор Павлович,
*кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри української літератури
Волинського національного університету
імені Лесі Українки
orcid.org/0000-0002-9314-944X*

Анотація. З-під пера Івана Корсака вийшли романи, повісті та оповідання про знакові історичні постаті. Твори Івана Корсака перекладено литовською, польською, англійською та турецькою мовами. Життєві ситуації та персонажі першої книжки Івана Корсака «Тіні і полиски» сприймаються цілком реально, немов «списані» (у кращому розумінні цього слова) з нашого буття.

У перший період творчості особливу роль відіграє мала проза письменника. Основу їх складо реальне життя, хоч змалювання життєвих реалій — не самоціль для Івана Корсака. З розмаїття райцентрівських буднів він бере найхарактерніші, такі, що спонукають до роздумів, оцінки людських учинків з погляду їхньої праведності, порядності, відповідності законам людської моралі.

Оповідання про село періоду застою, опис бюрократичного побуту, нівелювання людських цінностей, несправедливість, підлість, підступність, зрада — ті проблеми, що лягли в основу творів. На протигау цим негативним рисам суспільства автор протиставляє те, що є найголовнішим: добро, віра у кращу дійсність, сила високих почуттів, любов, краса, оптимізм тощо.

Провідною рисою літературного таланту автора є схильність до психологізму й заглибленості у внутрішній світ персонажів. Саме

завдяки цьому достовірними, переконливими вийшли образи чутливого до природи лісника Петра («Бамбор»), морального здеградованого колишнього голови колгоспу («Предсідатель»), нищого Пилипа Калістратовича («Позаштатний інспектор»), суперечливого у поглядах і вчинках Анатолія Олексійовича («Наклеп»).

Прості формою, цікаві змістом, нескупі на живе народне слово, оповідання прозаїка не будуть обійдені увагою читача.

Ключові слова: Іван Корсак, мала проза, оповідання, психологізм, література, історична тематика, публіцистика.

Abstract. Ivan Korsak's works include novels, novellas, and short stories about significant historical figures. His writings have been translated into Lithuanian, Polish, English, and Turkish. The life situations and characters from Korsak's first book "Shadows and Glimmers" are perceived as entirely realistic, almost as if "written off" (in the best sense of the word) from our lives.

In the first period of his creative career, Korsak's short prose plays a particularly important role. While based on real-life events, his works do not aim to simply depict reality for its own sake. Drawing from the variety of everyday life in the district center, he selects the most characteristic situations that provoke reflection and encourage evaluation of human actions from the perspectives of righteousness, integrity, and adherence to moral principles.

The story about life in the village during the stagnation period, descriptions of bureaucratic life, the levelling of human values, injustice, meanness, deceit, and betrayal form the core of his works. In contrast to these negative aspects of society, the author contrasts what is most important: goodness, faith in a better reality, the power of noble feelings, love, beauty, optimism, etc.

A key feature of Korsak's literary talent is his inclination toward psychological depth and his exploration of characters' inner worlds. Thanks to this, he creates vivid and convincing portraits, such as that of the nature-sensitive forester Petro ("Bambor"), the morally degraded former head of the collective farm («Chairman»), the vile Pylyp Kalistratovych ("Extraordinary Inspector"), and the contradictory in his views and actions Anatolii Oleksiiovych (Slander).

Korsak's stories are simple in form, engaging in content, rich with authentic folk speech, and sure to capture the reader's attention.

Keywords: Ivan Korsak, short prose, short stories, psychologism, literature, historical themes, journalism.

Постановка проблеми. Проблему психологізму в документально-художній прозі можемо вважати однією з провідних у творчості талановитого і продуктивного письменника кінця ХХ-поч. ХХІ століття з Волині Івана Корсака. Багата журналістська робота й важлива його роль в публіцистичній діяльності сприяла розвитку його таланту в художньому напрямку. Відтворення внутрішнього світу героїв оповідань, новел, есеїв Івана Корсака є цікавою складовою сучасної літературознавчої науки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження художньо-документальної прози Івана Корсака було предметом наукових розвідок вітчизняних літературознавців, зокрема Віктора Вербича, Василя Слапчук, Сергія Козака та інших.

Постановка завдання. Протистояння літературних характерів малої прози Івана Корсака видається цікавими для літературознавчого спостереження крізь призму аналізу психології героїв. Нас особливо цікавлять характери чоловічих і жіночих характерів, взятих із професійної діяльності автора — журналістики.

Виклад основного матеріалу. Перший період творчості Івана Корсака, особливо який співпадає з роботою в газетах («Народна трибуна», «Сім'я і Дім»), як це часто буває, негативно позначиться на дебюті автора. Та спрощеності, надуманості тут немає. Є, звичайно, оповіді сильніші й слабкіші, надмірне захоплення деякими художніми прийомами, зокрема, засобом ретроспекції, і все ж можна сказати: початок вдалий. Про це свідчать літературознавці, автори передмов і післямов до збірок оповідань волинянина.

Ясна річ, змалювання життєвих реалій — не самоціль для автора. З розмаїття райцентрівських буднів він бере найхарактерніші, такі, що спонукають до роздумів, оцінки людських учинків з погляду їхньої праведності, порядності, відповідності законам людської моралі. Поряд із тіннями вчорашнього, тими, хто ще недавно грізним начальницьким окриком і вседозволеністю сіяв довкола зневіру та байдужість, тут

змальовуються люди, які зберегли одвічні почуття совісті, честі, добра [6, с. 33].

Оповідання збірки про село періоду застою, коли бюрократія намагається заглушити все живе, людяне. *«Народові боліли несправедливості, підлість зовні привітливих чиновників, порядних з вигляду злодіїв та пройдисвітів. Автор зумів побачити й відтворити життєві ситуації, в яких чітко виявляються характери персонажів — чесних трудівників села й представників учорашнього дня»* [6, с. 39].

Прикметою літературного хисту прозаїка є схильність до психологізму, заглибленості у внутрішній світ персонажів. Саме завдяки цьому достовірними, переконливими вийшли образи чутливого до природи лісника Петра («Бамбор»), морального zdeградованого колишнього голови колгоспу («Предсідатель»), ницого Пилипа Калістратовича («Позаштатний інспектор»), суперечливого у поглядах і вчинках Анатолія Олексійовича («Наклеп»).

Прості формою, цікаві змістом, нескупі на живе народне слово, оповідання молодого прозаїка не будуть обійдені увагою читача.

Майже шість десятиліть видання книжок за рахунок автора вважалося у нашій країні справжнім феноменом. Починаючи з 1929 року (саме тоді український письменник Іван Багряний здійснив останню едіцію такого роду), з практикою подібних «самовидань» (як і «самвидавом» узагалі) вели справжню війну і лише процеси духовного відродження у другій половині вісімдесятих дали підстави сподіватися швидкого її завершення. На Волині одним із перших свідчень відновлення призабутої традиції стала збірка оповідань Івана Корсака «Покруч» [6].

Слово «покруч» має в українській мові багато значень і одне з найпоширеніших — «нікчемна людина, що має негативні риси характеру і викликає відразу». Такі антигерої у книжці і справді є (візьмімо хоча б оповідання «Предсідатель» з образом такого собі сільського диктатора, який, опустившись після звільнення з керівництва колгоспом по глузу над могилами односельців, усе ще мріє, що повернеться його час і нинішні демократи «перепросять» таких, як він) [6, с. 40].

Однак основна увага письменника зосереджується не стільки на цих людях, скільки на людях, покручені долі яких здатні викликати не відразу, а біль і співчуття. Це — дружина районного начальника,

учителька Ліда Григорівна, змучена самотністю (за живого чоловіка) й так не вгамованою жагою материнства («Сімейне життя»), обвешаний навколо пальця двома дружинами тракторист Мишко Деркач («Мишко-Тишко»), заробітчанин Карпо Бібчук, який, скорившись біологічному інстинктові, не дійшов до рідного села, а пристав до вдовиці на ближньому хуторі («Смага») тощо.

Автор ніби дає читачеві «інформацію для роздумів», запрошує його до самостійного аналізу вчинків персонажів, до дослідження відхилень (ще одне значення лексеми «покруч»), що сталися на життєвому шляху цих непоганих загалом людей з власної їх вини або через примхливі повороти долі (так, у згаданій вже «Смазі» *«письменник створює суто комічну ситуацію, коли недоля дітей зумовлюється гріхами батьків»*) [6, с. 43].

Сказане стосується навіть тих творів, які зовні виглядають дещо вторинними («До сина», «Бамбор»). Здавалося б, що вже можна додати до Шукшиного «Материнського серця»? Та й «вовча» тематика після айтматовської «Плахи» нібито вичерпалася надовго... Ба ні, І. Корсаку вдається знайти штрихи, які дають змогу підняти ці оповідання до рівня нехай і не вищого за згадані вже твори, але принаймні такого, що дає змогу говорити про реальний вихід прозаїка на власну стежку.

У процесі читання поволі забуваєш про чужі впливи і врешті-решт переймаєшся то трагедією матері, чийого сина засудили до страти за замах на людське життя, то муками совісті лісника Петра, що забрав вовчат із лігва «на зимову виставку в лісгоспзаг». А натрапивши у фіналі «Бамбора» на чудову афористичну кінцівку — роздуми героя, що милується красою зимового лісу (*«Який би мудрий не був, а знаєш ти завжди, хог трохи, але менше нього. І коли там не залишиться бодай крихти загадки і зачудування, навряд чи ми добріші станемо»*), — переконуюєшся: заради цього таки варто було писати весь твір [6, с. 45].

Усвідомлення одвічного правила єдності людини з природою, порушення якого так тяжко давалося нам взнаки протягом усієї історії людства, повернення до джерел народної мудрості, медицини, педагогіки, а коротше кажучи — до людяності, нині є, либонь, чи не єдиним шляхом до порятунку. Письменник раз у раз нам про це нагадує, не вдаючись, однак, ні до примітивної риторики і псевдо високого «штилю», ні до звичних нині прокльонів-«наличок» на адресу дійсних чи уявних опонентів. Він просто ставить своїх персонажів у ситуації,

в яких людське єство (з урахуванням як позитивних, так і негативних якостей) розкривається як найповнішою мірою і нерідко повертається до читача новими гранями, застерігаючи його від покvapливих, однозначних оцінок-вироків (як-то у новелі «Межа», де жорсткій манері поводження лікаря з хворими дається хоча й парадоксальне, але цілком сприйнятне пояснення, внаслідок чого думка про героя, попри категоричну незгоду з його «методикою», змінюється у кращий бік) [9, с. 10].

Глибина психологічного аналізу — це лише одне з «крил першої ластівки» прозаїка. Друге — це притаманне йому почуття гумору, вміння навіть описуючи сумні події, раптово «розрядити» напругу дотепною сценкою або введенням у дію комедійного персонажа [1, с. 17].

Показовий щодо цього епізод у приміщенні швидкої допомоги («Журавка»). Іронія («В Кукуріках, селі тихому», «На чорному озері») постійно супроводжує автора і часом здається, що він з успіхом міг би реалізуватися як «чистий» гуморист, але сміх його під впливом життєвих драм лунає аж надто стримано, із значною долею гіркоти і скепсису, іноді переходячи в сарказм («Протоплазма», «Не за правилами» тощо).

Інтерес письменника до похмурих явищ нашого життя може здатись комусь аж надто великим (мовляв, негоцій к нас і так вистачає, хотілося б чогось світлішого і т.д.).

Окремо слід сказати про мову оповідань збірки «Покруч». Автор повністю віддається народній мовній стихії, широко застосовує місцеві словесні варіанти, вводячи їх не лише до монологічно-діалогічної мови персонажів, а й до авторських відступів, що свідчить про вірність І. Корсака традиціям, які здавна існують у нашій літературі (пригадаймо творчість «Покутської трійці» — В. Стефаника, М. Черемшини, Л. Мартовича).

Однак автор часто повторює одні і ті ж діалектизми (особливо часто повторюється «добрящий») [10, с. 132].

Першою з книг, які відкривають плеяду історичних творів Івана Корсака став «Оksamит незададених літ», де через події, що відбувалися в краї наприкінці 80-х — на початку 90-х років, окреслюються силуети людей, завдяки яким і стало можливим двадцять четверте серпня.

У книзі звучать новели й есеї, оповідання й публіцистичні одкровення, інтерв'ю і сповідальні зізнання волинян, котрі були

покликані долею відіграти певні ролі на кону епохи. Володіючи щедрими інформаційними джерелами, автор висловлює цілу низку реалій, які нині воліють замовчувати.

Окремої розмови варті прозові полотна, які він включив до цієї книги. Іван Феодосійович традиційно пише про відоме, вистраждане, наболіле до деталей. Долі людей у трагікомічних виявах надзвичайно переконливі, адже сюжетну канву диктувало саме життя [10, с. 98].

«... Українська інтелігенція зуміла достойно скористатися своїм шансом у здобутті незалежності», — пише у передмові до своєї книги «Оksamит недавнених літ», що вийшла у видавництві «Волинська обласна друкарня», письменник і журналіст Іван Корсак [10, с. 156]. Синонім незалежності, як відомо, є свобода. І читачеві хочеться продовжити думку автора тривожними питаннями: де ж плоди свободи нашої? Чи дісталися вони тій же інтелігенції, яка, звільнившись від ідеологічного тиску, потрапила в жорстокі економічні лещата? Та це вже теми для роздумів іншої книги — книги буття рідного народу в новому історичному часі.

А роздуми Корсака — про початок нової епохи, про весну незалежності та її цвіт, битий дощем і градом із хмаровиння часу минулого, і його замшілих, боягузливих речників. Документальна, художньо-публіцистична оповідь фіксує найважливіші, на думку автора, події української оксамитової революції 1989-91 років, з відстані десятиліття освітлює наші мрії, надії й перспективи, окреслює силуети людей, котрі рішуче стали на битву з віджилою та жорстокою системою тоталітаризму [2, с. 5].

Громадянська позиція автора — довголітнього редактора Камінь-Каширської «районки», а потім — обласної газети «Народна трибуна» — першого в краї видання опозиційного, демократичного спрямування — викликала постійний спротив компартійних органів, котрі сподівалися, що паровоз історії ще можна буде спрямувати по старій, наїждженій колії. Ця гостра суперечність, протистояння інтелігенції та влади і є ідейним стрижнем книги, становить її пізнавальність, привабливість для читача. Публіцистичний хист автора підсвічений цікавими художніми знахідками, живою мовою, діалогами [10, с. 54].

У Луцьку та в гостях тодішньої «Народної трибуни», редакцію якої очолював головний редактор Іван Корсак, як осередкові революційної думки бували відомі діячі Руху й «Просвіти». З-поміж них — В'ячеслав

Чорновіл, Олександр Скіпальський, Левко Лук'яненко, Віктор Пинзеник, Євген Сверстюк, Володимир Яворівський. У книзі Івана Корсака вміщені їхні фотографії, інтерв'ю відомих політичних діячів, журналістів [4, с. 23].

«Оксамит недавнених літ» — ще одна цікава сторінка новітньої української історії, пронизана світлом надій та болем розчарувань.

Книжка Івана Корсака «Імена твої, Україно» стала справді знаменитою подією нашої літератури. По-перше, це було відкриття імені автора. Волинський прозаїк, до речі, надарований доброю реалістичною культурою й дорогоцінним умінням емоційно винюансовувати своє повісткування, досі не був знаний на загальноукраїнський масштаб. Тепер же його книжка виявилася однаково бажаною в різних куточках України, оскільки вона — саме той тип літератури, який і донині не має належного жанрового представлення в нашому загальнонаціональному письменстві. Історичні, історико-документальні, історико-популярні книги — ось те, що заявлено в літературному процесі наших днів на рівні, без перебільшення кажучи, ембріональному [9, с. 15].

«Імена твої, Україно» — збірка художньо-документальних оповідань. Тобто, — це абсолютно незалежні одна від одної, зовсім різні книжки з різними авторськими стратегіями. Князь Володимир Великий і король Данило, королі Юрій I та Юрій II, Юрій Дрогобич (Котермак) і Петро Конашевич Сагайдачний, Василь Капніст і Дмитро Бортнянський, Василь Ярошенко й Агапій Гончаренко — це не всі, а тільки окремі персонажі цієї важливої для нас книжки. Цікаві епізоди з біографій, широкий історичний контекст, промовисті соціальні й психологічні подробиці — все це є в оповідях Івана Корсака. А ще дорогоцінний епілог («Замість коментарів») — «Наша минувшина очима різного люду». У ньому згруповано різноманітні документи, витяги з трактатів та статей, надрукованих у різних куточках світу, в різномовній пресі, свідчення авторитетних людей різних народів про героїв Івана Корсака [9, с. 37].

Іван Корсак постає тут не тільки в ролі натхненного колекціонера унікальних фактів та рідкісних джерел (його «кунсткамера», без перебільшення мовлячи, має і самостійне значення) — цей епілог свідчить, що в його особі маємо пристрасного джерелознавця, котрий надає такого важливого значення своїм знахідкам, убачаючи в них неперебутній для нас, українців, зміст. Можливо, для представників

історично благополучніших народів такі факти звучали б без загостреної сенсаційності, як це вони звучать у нас, але в контексті постколоніальності все те набуває особливо складної «оркестрації». Адже йдеться про місію чи життєвий подвиг кращих синів нації, чий життя та діяння з багатьма новими нюансами прочитуються саме в наших духовних координатах.

Ці твори окрім цікавих та оригінальних сюжетів із минулого нашого народу, окрім багатющого фактажу, мають іще одну важливу чесноту — вони дають емоційне відчуття історії, тобто, без чого вона сприймається як хаотичне нагромадження подій, людей і легенд. Маємо саме той випадок, коли автор показує читачеві не мертве й сумне згарище історії, а її живий вогонь, який не згасили століття. Саме такий підхід письменника, коли він шукає не проминуле, а те, що справді не вмирає й не вигасає під вітрилами часу, і є найпродуктивнішим. Саме завдяки такому підходові народилися найкращі художні твори в українській, та й не тільки в українській, літературі [9, с. 176].

Книга Івана Корсака «Імена твої, Україно» посідає в літературному потоці своє особливе місце. Уперше тут подано художні оповіді про ряд визначних українців, незнаних і не пошанованих, на превеликий сум, в Україні. Прикладом може слугувати оповідання «Кавалер ордена Бусто де Лібертадор» про волинського поміщика Михайла Скибицького. Далекого 1823 року романтичний волинянин через Швецію й Англію добирається до Венесуели, вступає волонтером в армію Симона Болівара й у вирішальній битві за незалежність проти іспанських колонізаторів при Аякуччо вояки полковника Скибицького добиваються перелому і перемоги — найвищу військову відзнаку, орден Бюст Визволителя, Скибицький отримує особисто з рук Болівара. По своєму оцінили заслуги національного героя при поверненні в Україну — губернатор Київський, Волинський і Подільський Гур'єв за вказівкою імператора відправляє Михайла в заслання у В'ятку.

А вже згодом, при другій поїздці в Америку, Скибицький вперше в історії дає інженерний розрахунок Панамського каналу [8, с. 19].

На сторінках оповідання «Вишне моя, емігрантко...» оживає колоритна постать Агапія Гончаренка — священика, журналіста, видавця, проповідника, українського патріота. Після того, як Запорізька Січ десятком разів змушена була через чужинців змінювати своє місце, опісля марної спроби Григорія Орлика перевести Січ на береги Рейну,

аби хоч колись вернутися на батьківщину, завзятий Агапій заходився будувати на далекій Алясці Велику Козацьку Імперію.

Оповідання книги «Імена твої, Україно» художні, однак під ними добротна історична основа. Тому охочому варто зголоситися на пропозицію автора у передмові: «Наберіть на будь-якій пошуковій системі в Інтернеті ключові слова «нобелівський лауреат Жорж Шарпак» — і ви отримаєте сотні повідомлень у відповідь: французький фізик, що народився у Польщі. Начебто все правда, крім манюсінської деталі. Георгій Харпак (таке справжнє його ім'я та прізвище) народився в Дубровиці на Рівненщині, його батько мав тут цегельний завод і з того будівельного матеріалу зведено чимало домівок на всьому волинсько-рівненському Поліссі. Родинний дім їхній тільки нещодавно, на жаль, знесли. Або розгортаємо будь-яку енциклопедію чи знову ж таки вдаємося до пошуку в Інтернеті на слова «Михайло Остроградський» і тут же читаємо: «Выдающийся русский физик». А той «выдающийся русский» публічно, у широкому колі казав: *«У москалів не хочу й помирати»*, і таки вгадав власну смерть, помер та похований в Україні (не кажучи вже, що перші знакові праці Михайла Васильовича писані взагалі не російською чи навіть українською, а французькою мовою). Читаємо спогади свідків та учасників німецького загалу в битві при Хотині 1621 року й неждано-негадано дізнаємося: вирішальний бій, що зупинив наступ мусульманського світу на християнський, європейський, виграла не українські війська Сагайдачного чи польські вояки, а німецький корпус. У турецьких описах розгрому Росії (власне — Московії) під Конотопом, розгрому, якого не знала ця держава за всю історію до того часу, з'ясовується, що найбільшим був вклад кримськотатарських союзників, про визначальну роль українського війська Виговського взагалі інколи можна не згадувати, наче й не в Україні те діялося...» [9, с. 270].

Видається, автору книги «Імена твої, Україно» не зрадило почуття міри і він не допустився «історичного пересолу». Немає сенсу, немов промовляють рядки, робити з вихідців з України ура-патріотів, які тільки й снять, аби повернутися на землю прабатьківську. Кумедно вимагати від Георгія Харпака, щоби він покинув власні ядерні дослідження на кордоні Франції та Швейцарії і поспішив притьма відновлювати батьківську цегельню в Дубровиці. Водночас двадцятиоднорічний Шопен покинув польську землю назавжди, але ніхто не посміє відібрати його ім'я у польського народу [8].

На українській землі, постає поміж писаного Іваном Корсаком, народжувалися королі і прем'єр-міністри інших держав, класики літератури великих країн, видатні вчені — нобелівські лауреати. І люд цієї землі, розкинутий долею по світах («чужії матері, чужі поля і слава» — рядок з пісні Івана Корсака, що ввійшла у випущений у 2006 році його авторський диск), цей люд український вніс вельми вагомий вклад у здобуток світової цивілізації.

Шевченківський лауреат Василь Слапчук про творчість прозаїка Івана Корсака на історичну тематику зауважив, що він *«не просто поповнює свій творчий доробок, а й укріплює ще один щабель на драбині духовного вдосконалення — шлях, який належить досягнути кожному індивіду, а відтак і нації загалом»* [8, с. 36].

Євген Сверстюк, говорячи про книжку «Імена твої, Україно», зробив наголос на іншому аспекті: *«Книжка відомого літератора з Волині Івана Корсака повертає нас обличчям до постатей української історії і культури, замовчуваних або забутих. І це добра книжка. Хтось може закинути, що в тих щирих розповідях акцентується національний мотив. Однак згадаймо мотивацію знаних у світі вчених, математиків Михайла Остроградського, Михайла Кравчука, фізика Івана Пулюя, письменника і перекладача Миколи Гнідича, зрештою Тараса Шевченка і навіть Миколу Гоголя. Хіба вони не підкреслювали своєї національності в середовищі, яке волило б її закреслити? Бо почуття національної гідності є важливою складовою людської сутності та порядності особи і громадянина»* [8, с. 38].

Лауреат Національної премії імені Т. Шевченка Михайло Слабошпицький на каналі духовного відродження радіо «Культура» зазначав так: *«Для Івана Корсака кожен історичний факт — на вагу золота. Окрім цього, в Івана Корсака є те, чого немає в багатьох інших, хто тремтить над кунсткамерами, де зібрані факти. Він вміє писати, прекрасно вміє писати, у нього своя інтонація, пластика, він уміє взагалі вигадливо вибудувати оповідь свою»* [5, с. 133].

Висновки. Отже, художньо-документальні оповідання Івана Корсака — це своєрідний жанр, що поєднує в собі елементи художньої літератури та документальної прози. У цих оповіданнях автор розповідає про реальних людей та події, але при цьому використовує художні засоби для створення яскравих образів та атмосфери з глибоким психологічним підтекстом.

Список використаних джерел:

1. Белова Г. Іван Корсак — журналіст, політик, бізнесмен... інтелігент. *Волинська газета*, 2006. 14 вересня. С. 4.
2. Вербич В. Благословення Волинню: переможець — Михайло (Міхал) Чайковський: принагідні думки та асоціації після першого прочитання роману Івана Корсака «Отаман Чайка». *Світязь: альманах Волинської обласної організації Національної спілки письменників України*, 2010. Випуск 16. С. 113-131.
3. Вербич. В. Жити в імені України та Польщі. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2011. 290 с.
4. Галич О. Ганна Барвінок у біографічному просторі. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філологія: збірник наукових праць*. Маріуполь: Маріупольський державний університет, 2015. Випуск 13. С. 14-21.
5. Заєць В. Висока планка Івана Корсака. *Культура і життя*. 2009. 26 серп. С. 9.
6. Клімчук Л. Для Івана Корсака кожен історичний факт — на вагу золота. *Луцький замок*, 2011. 130 с.
7. Козак С. «Тиха правда» Модеста Левицького. *Літературна Україна*, 2009. 2 липня. С. 1.
8. Корсак І. Завойовник Європи: уривок з однойменного роману. *Літературна Україна*, 2011. 190 с.
9. Корсак Іван — прозаїк, публіцист, член НСПУ з 1992 р. Волинь: Ін-т біогр. досліджень, Укр. Наук. т-во геральдики і лексикології, 2006. 261 с.
10. Мізінкіна О. Фольклорні жанри в художньому світі роману І. Корсака «Завойовник Європи». *Література в контексті культури*, 2015. Випуск 26. С. 231-238.
11. Ніколенко О. Теорія та історія роману. Роман у літературі ХІХ століття. Лекція 5 [Текст]. *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*. 2007. № 1. С. 22-26.

References:

1. Bielova H. Ivan Korsak — zhurnalist, polityk, biznesmen... intelihent. *Volynska hazeta*, 2006. 14 veresnia. S. 4.
2. Verbych V. Blahoslovennia Volynniu: peremozhets — Mykhailo (Mikhal) Chaikovskiy: prynahidni dumky ta asotsiatsii pislia

- pershoho prochyttannia romanu Ivana Korsaka «Otaman Chaika». Svitiiaz: almanakh Volynskoi oblasnoi orhanizatsii Natsionalnoi spilky pysmennykiv Ukrainy, 2010. Vypusk 16. S. 113-131.
3. Verbych. V. Zhyty v imeni Ukrainy ta Polshchi. Lutsk: PVD «Tverdynia», 2011. 290 s.
 4. Halych O. Hanna Barvinok u biohrafichnomu prostori. Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu. Seriia: Filolohiia: zbirnyk naukovykh prats. Mariupol: Mariupolskyi derzhavnyi universytet, 2015. Vypusk 13. S. 14-21.
 5. Zaiets V. Vysoka planka Ivana Korsaka. Kultura i zhyttia. 2009. 26 serp. S. 9.
 6. Klimchuk L. Dlia Ivana Korsaka kozhen istorychnyi fakt — na vahu zolota. Lutskyi zamok, 2011. 130 s.
 7. Kozak S. «Tykha pravda» Modesta Levytskoho. Literaturna Ukraina, 2009. 2 lypnia. S. 1.
 8. Korsak I. Zavoiovnyk Yevropy: uryvok z odnoimennoho romanu. Literaturna Ukraina, 2011. 190 s.
 9. Korsak Ivan — prozaik, publitsyst, chlen NSPU z 1992 r. Volyn: In-t biohr. doslidzhen, Ukr. Nauk. t-vo heraldyky i leksykolohii, 2006. 261 s.
 10. Mizinkina O. Folklorni zhanry v khudozhnomu sviti romanu I. Korsaka «Zavoiovnyk Yevropy». Literatura v konteksti kultury, 2015. Vypusk 26. S. 231-238.
 11. Nikolenko O. Teoriiia ta istoriia romanu. Roman u literaturi KhIKh stolittia. Lektsiia 5 [Tekst]. Vsesvitnia literatura v serednikh navchalnykh zakladakh Ukrainy. 2007. № 1. S. 22-26.